

hogy több anyagot kap, erősebben fogja megkülönböztetni minden más hangulattól. A kevésbé bonyolult hangulatok között az, aki „magasabb” funkcióra is képes, valamiféle hasonlóságot érez, mert bármennyire különbözők is a hangulataik, mégis kevesebb az alkalom az egyéni vonások kiélezésére (pl. két táncdarab, vagy két olasz recitativo s ezekkel szemben két Beethoven-szonáta vagy akár két Reger-fuga (1) is).

* * *

Láttuk, hogy az intellektuális működések magasabb fokra való fejlesztése egy kasztnak, bár szervezeten és szoros határok közé nem utalható kasztnak belügye. Azt is láttuk, hogy ez a jómodu és természetszerűen erre berendezett társadalom ismét rétegekre osztható és pedig a zenei intelligencia szempontjából, bár elhatárolások itt sem sikerültek. S most pillantsunk a szerző helyzetére.

Az emberiség munkája a megélhetésért folyik és mindenki úgy igyekszik helyet foglalni, hogy a lehető legkisebb erőfeszítéssel a lehető legnagyobb eredményt érje el; mivel pedig ott lehet legkönnyebben a legtöbbet produkálni, ahol rátermetség, tehetség segít, ritka eltévelyedés, ha valaki olyanra adja magát, mihez nincs tehetsége. A művészi zene hosszú kultúra eredménye, újabb produkáláshoz az eddigi eredmény fölszívása, tehát tanulmányok és elsősorban tehetség szükséges, mert a zenei hangulatok oly erős belső kényszere, mely hangokba öntésre képesít, csak bizonyos sajátos rátermetség mellett lép föl. A művészeteknek aránylag csekély közönsége nem volna képes akármennyi művésznek a megélhetését biztosítani, általában tehát csak a legelső tehetségek választják — már a velünk született praktikus ösztönnél fogva — ezt a pályát. Zenére minden jóhallású embernek van tehetsége, de minél kifinomultabb ez a tehetség, annál kevesebbnek van birtokában. Mindnyájunkban megvan minden tehetségnek a csirája, az egyensúlyi állapot az volna, mikor az összes lehető tehetségek egyforma mértékben vannak jelen. A praktikus élet kényszere alatt az egyén egyoldaluvá kell, hogy váljék a könnyebb megélhetés végett. A művészi tehetség a művészetek különös helyzete folytán aránylag kevés emberben fejlődhetik ki s ezek közül is nagyrészt csak azok választják életpályának a művészetet, akikben e tehetség minden más fölött túlsúlyban van. A legtöbb ember csak válik egyoldaluvá, praktikus okokból; a művész azonban született egyoldalú. A legtöbb ember bizonyos adott elhelyezkedés hatása alatt választja a nagyjában egyenlő tehetségek közül a leginkább hasznavehetőt; a művész az egyoldalúság született abnormitásának kényszere alatt igen gyakran kedvezőtlen helyzetek körül a megfelelőbe küzd magát. A művészet nyugodt, elégedett csoportokban virágzik; energiazafölöslegek ideális elhelyezkedése,

az olyan ember pedig, kiben egy ritka helyzet ritka eredménye túlsúlyban jelentkezik, minden rendes, praktikus tehetség fölött, az abnormis, csodaszerű, ritka jelenség.

Az ember a megélhetésért folyó munkában látni, hallani stb. kénytelen; elpihen a munka után és csupán gyönyörűségére megnézi a naplementét vagy egy dalt danol. De, hogy a naplemente szemlélete oly mindent fölülmuló hatása legyen, hogy kényszere alatt azt a hangulatot megörökíteni próbálja (minden más „dolgát” feledve), vagy az a dal annyira megragadja, hogy megtanulja közlésének módját, az csak olyannak adatott, aki nem választja a pályáját, hanem akit a tehetsége arra a ritka pályára kiválaszt. Ez a kiválasztottak csoportja is sokféle fajtát mutat. Sokféle a tehetség és az intelligencia fokai szerint az egyszerűbbtől a komplikáltabb hangulatokig mindegyik a magának megfelelőt keresi. S nem a tanulmányok milyensége tereli a tehetséget ilyen vagy amolyan irányban, hanem a tehetség fajtája irányítja a tanulmányokat. Akiben komplikáltabb hangulatok szunnyadoznak, az a bonyolultabb kifejezési módokat igyekezik magáévá tenni.

Nem a muzikálitás mértékéről van itt szó tehát, hanem irányáról. Abban, hogy komplikáltabban dolgozik a szerző, még nem foglaltatik, hogy tud egyszerűbben is, arra meg éppen nincs mérték, hogy melyik fajta tehetség a különb. Csak azt láttuk, hogy a bonyolultabb zene egyénibb lehetőségeket ad, tehát minél egyénibb, sajátosabb hangulatokkal születik a művész, annál inkább keresi a komplikált kifejezőmódokat.

(Folytatás következik.)

MŰVÉSZET.

FERENCZY KÁROLY KIÁLLÍTÁSA AZ ERNSZT MŰZEUMBAN.

Egy gyönyörű, ivelő művészi pályán minden állót mása látható itt a falakon. A tíz évvel ezelőt feltűnt Ferenczy mutatja be a küzködés első stádiumától, a kiforrottság s az első közönség közönségének sok-sok szenvedését.

Mert szenved a művész. Lelki turák és harcok árán jut el csak önmagáig, míg végre önmagán keresztül a tiszta művészetbe jut. A kezdés, a nekiindulás minden zseninél erőpazarlással, a fiatalság bizakodó izmos duzzadássával, kitörő tombolással és túlságos szertelenséggel jár.

Ferenczy is, mint impresszionista lépett fel. Ragyogó, buja színektől égtek vásznai, kompozíciói merészek, meglepők s igen gyakran pózoltak voltak. Az akkori piktor csak néhány kép jelzi most.

A legtöbbje már a mester, a beérkezett, lehiggadt művész alkotása.

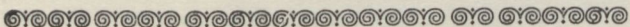
Itt már a naturalizmus dominál. A természet a fontos s minden más csak kiegészítő, dekoráló elem.

A technikája is megváltozott. A nagy, széles ecsetkezelés átsimult lágyabb vonásúvá s a festék-tömegek nyugtalanító hatása helyett, ma finom, halk árnyalatokkal mondja el látásait.

Ez a Ferenczy mindenestre értékesebb a régi lázas ifjúnál, de valljuk be, az szimpatikusabb. Mert hiába, a fiatalság örökké kedves marad.

Érdekes és legfőbb erejét mutatja be az akrobatákat ábrázoló képében. Csupa mozgás s a mozgulatoknak valóban mesteri meglesése. De mint akt festő is első rangú. Az „Alvó nő” című képe tesz erről bizonyosságot.

Régi és közismert vásznát: „Józsefet eladták testvérei”-t örömmel láttuk viszont, valamint az egész kiállítás nivós voltáért hálás volt, a mestert melegen ünneplő publikum. Hangay Sándor.

KINA MŰVÉSZETE AZ IPARMŰSZETI MUZEUMBAN.

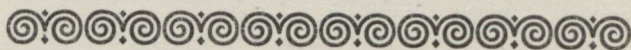
Elbarnult szövésű, lekopott festésű selyemképek függnek az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokában, középfülf vitrinákban bronz, cserép, üveg-edények, ruhák, ékszerek, szobrocskák állanak: a kínai művészet letűnő korszakának lerakódásai, melyek csak egy gyöngye reflex felvillanásában mutatják a fénykor, a tetőpont csillogását, amely már elmúlt a hagyomány új és új életrekelésében, idegen termékenyítő erő híjján a magátisméflődés tepsedésében. De vannak ezek között a fakó selymek között olyanok is, amik nemcsak a volt fényt és ragyogást tükrözik vissza, hanem magukban rejtik azt a termékenyítő elemet, amely a japán művészet lekötött rugóit pattantotta fel s így, ezen keresztül erősen hatott a mi nyugati, modern művésztünkre is. Nagyszerű jelenség: egy roppant életerejű kultúra művészetének elposványosodása, amely a sors véletlene vagy törvénye folytán szenvedte végig ezt a lassú kimulást, várva a mentő idegen impulzust, amely még szétförhetné a fojtó láncokat, ha jönne; de nem jött s egy más, rokon művészet, a japáni, szíppantotta fel azt az életadó erőt, ami még benne volt. Ennek a jelenségnek megnyilatkozásaiként hatottak ránk e képek; nem egy ember, de nemzedékek megfigyeléseinek le-szűrődései; nemcsak a hajszálfinom részletekben, selymes apróságokban, hanem sokkal inkább és elsősorban az elhagyásaikban mutatkozik ez. A ritka figurális képek két szép példányát hozom itt fel: Tang-Yieng előkelő hölgvét és egy 1700 körülről származó hölgvet, aki „csészében harmatot hordoz, hogy virágait megnedvesítse” és amelynek

313

puha, halvány vonalait és színeit ugyanaz az enyhén szentimentális poézis vonja be, mint címének szövegét. Egy ülő férfit ábrázoló tus rajzot kell még felemlítenem, amely szinte tiltakozni látszik a dekadensség vádja ellen vehemensen lendülő vonalaival, melyeket mintha a pillanat mámorában csaptak volna oda és hosszú és figyelmes nézés után tűnik csak ki, hogy itt minden vonás és minden pont a maga szigorúan megszabott, pontosan kitűzött, évszázadok alatt meghatározódott helyén van.

A képeken kívül egy csomó apróság van vitrinákban kiállítva; ruhák, himzések, öntött bronz-edények és gyönyörű picli közsörült üvegek. Aztán egész csomó csaff és hajdisz, bronzból, fából, kőből és egyik szekrényben három szobrocska többek között. Ha a kiállításból a legkarakterisztikusabb darabot kellene kiválogatni, habozás nélkül ezekre mutatnék s különösen az elefántcsontból faragottra: ilyen anyag és forma hűség, ilyen megőrzése a határoknak és egyszersmind az életnek ilyen belegyömöszölése a szűk határokba, mint ami ezen a kis görbe elefántcsont faragáson megnyilatkozik, csak egy magába zárt és magán fejlődött művészi kultúra produktuma lehet, mint a kínai kultúra, amely most, a mi napjainkban talán megkapja végre a várva várt idegenből jövő lökést, amelytől új termékeny életre kél.

Medgyes László.

SZÍNHÁZ.

TAVASZI ÜNNEP. Színmű 3 felvonásban, írta Biró Lajos. Először adták a Magyar Színházban, 1913. február 28-án.

Biró Lajos legújabb alkotása diadala annak a felfogásnak, amely azt mondja, hogy az író szuverén uralkodója elgondolásainak, alakjainak, azok mindennemű elképzelésében és beállításában. Éppen ezért, én, aki elismerem ennek a felfogásnak jogosultságát, nem kárhoztatom és nem ítélem el Biró Lajost azokért a hibákért, amelyeket talentumának elismerése mellett a kritika felró. Én azt hiszem, hogy az a szerelmi történet, amelyből Biró Lajos a Tavaszí ünnep-et megcsinálta, kicsiszolta, igen kicsiszolta, megtörtént, talán még ugyabban, még valószínűbben, mint ahogy megírta.

Az életben megtörténnek, történnek olyan események, amelyeket valóban nem hisszünk el, csak akkor, ha bebizonyítják előttünk, ha ezerféle világítással, a legcsekélyebb árnyalatok feltüntetésével jelentetik meg előttünk, ha szavahihető tanuk bizonyítják nekünk, hogy igen: az eset tényleg nem történt.

314